

ЛАЗА ЧУРЧИЋ

ЛЕТОПИС 1823.

Професор новосадске Српске велике гимназије Георгије Магарашевић штампао је у Бечу код Мехитариста *Објављеније о Србској лейџојиси*, позивајући на претплату за 1824. годину. Различите околности, које није навео, одложиле су његову појаву. Предговор за њу потписао је 1. маја 1824, а цензорска дозвола датирана је већ 12. маја. Прва свеска објављена је октобра 1824. са два издавача, Георгијем Магарашевићем и новосадским књиждаром Константином Каулицијем. *Месјацослов* је додат накнадно, са допунама на насловној страници и последњој страници корица. *Лейџојис* је следеће 1825, у две свеске, објављен као часопис без календара.

Професор новосадске Српске велике гимназије Георгије Магарашевић штампао је 1823, у Бечу код Мехитариста, *Објављеније*, позивајући на претплату на *Србске лейџојиси* за 1824. годину. Значајно је и прештампава се овде замењеним ћириличким словима предвуковског времена.

Објављеније о Србској летописи

С концем Окт. 1823. печатана ће бити књига под именом „Србска летопис” која ће и у напредак, наравно ако у намеренију своме одобрена и у претпријатију потпоможена буде, сваке године у једној или више части излазити. У њој ће бити по већој части такви предмети назначени и описани, који се целог Славенског, а особито нашег Србског народа тичу, и који су за сваког родољубца от толико веће ползе и важности, колико су му познатији и милији? – О том се благонаклони читатељи уверити могу из приложеног овде содржанија Летописи за 1824. годину:

1. Месјаослов с обичним метеоролошким примечанијама.
2. Назначеније Европејски владатеља и кратки штатически преглед њиови земаља, а особито Австриског царства.
3. Назначеније I. Сербског свештенства,¹ и то:
 - а) вишег вообште;
 - в) монашеског чина по манастири Фрушкогорски и Бачки;
 - г) мирског Епархије Сремске и Бачке.
 II. Свију сада живи Сербски Генерала и Штабсофицира.
 III. Свију Сербља официра у Петроварадинској регименти и Шајкашком батаљону.
4. Биографическе черте свију, у церковном, ученом, војеном, или буди коме другом призренију, дели своји отликовавши се Сербља.
5. Описаније јединствени у Сербском народу сад или у пређашња времена сбивше се главни прикљученија.
6. Географически и штатистически преглед целог Славенског народа и његови покољенија.
7. Карактер Славенског народа воопште.
8. Кратка библиографија литературе свију Славена, а особито Сербља последњег времена.
9. Описаније школски или други воспитатељни заведенија код Славенски народа, а нарочито код Сербља.
10. Моралне повести, поетическа сочињенија, епиграми и пр. от Сербски списатеља.
11. Оригинална писма знатни у књижеству Сербља.
12. Разне смесице.

Народна полза јест једино намереније овога предпријатија; зато све учене Сербље и ревностне родољупце² с овим *објављенијем смело њозивам* (подвукао Л. Ч.) и учтиво молим, да би ми све оно, то се предмета овде назначени тиче, и што сами негли из доброг и известног источника дознају, особито што се биографије и оригинални писам славни у народу нашем мужева каса, из благодарности за њиове заслуге и из љубови к националном поносу, пријатељски сообштили, и о срећном напредку и скором усавршенствованију Сербске Летописи са мном јединодушно настојати усердствовали, да тако одобреније Публике заслужи и с временом оно буде, које јој је прво и право опредељеније назначено. —

Уверавајући се, да ће ревностна љубов и Сербству крепким својим соучастијем ово предпријатије подпомоћи, укрепити и отечествољубиву ову жељу оправдати и испунити, полажем и цену

¹ От ове и други рубрика свију биће у другима књигама продуженије.

² С благодарностију овде јошт напоменути имам, да су ми већ и у овој књ. неки, који учтивост недопушта ми овде именовати, драговољно помогли.

књизи одвећ малу, да би се у народу на даље распрострањити, и више љубитеља добити могла десет ситно печатани и у књигу везани табака неће више стати, него само 50 сребрни крајцара. Пренумерација траје до последњег Септ. о. г. до ког термина и новце ваља послати; јер би рад био, да се таки после обештаног времена – књиге са свим готове ГГ. Пренумерантима предаду. Који 50 Пренумераната скупи и новце пошље, добија 60, а који 100 Прен. скупи, добија 120 књига. Но особито молим овде назначену ГГ. да се Пренумерације приме, и мени на време имена заједно с новци послати благоизволе. Пренумерирати се може сваки код ове Господе: У Араду код Г. благ. от Лукачића, кат. иншт. пед.

- Баји код Г. Тим. Бранковића, ђакона.
 - Беловару код Г. Раичевића, протопресв.
 - Бечеју код Г. Атанасија Влаховића, пар.
 - Белој Цркви код Г. Малешевића, наметн.
 - Борову код Г. Гаврила Шаркића, пароха.
 - Будиму код Г. Јоана Ракића, зак. Адвок.
 - Вршцу код Г. Софронија Ивачковића, пароха.
 - Вуковару код Г. Димитрија Поповића, трговца.
 - Дмитровици код Г. Адама Митровића, пароха.
 - Ердерику код Г. Антонија Лонгиновића, пароха.
 - Земуну код Г. Филипа Петровића, пароха.
 - Иригу код Г. Арс. Радоичића, ђакона.
 - Илоку код Г. Кирила Николића, пароха.
 - Карловци гор. код Г. Сам. Илића, учитеља.
 - Карловци Ср. код Г. Григорија Лазића, професора.
 - Нештину код Г. Дамјановића, трговца.
 - Новомсаду код Г. Милована Видаковића и Г. Георгијевића, професора.
 - Осеку код Г. Стајића Ат. администратора
 - Пешти код Г. Јоан. Теодоровића, пароха влашк. и Георгија Исаиловића, учитеља.
 - Пакрацу код Г. Стефана Станковића, Архимандр.
 - Руми код Г. Станимира Крестића, пароха.
 - Сегедину код Г. Димитрија Димитријевића, пароха.
 - Сенти код Г. Георгија Поповића, пароха.
 - Сомбору код Г. Павла Атанацковића, пароха.
 - Суботици код Г. Јована Вујића, пароха.
 - Темишвару код Г. Авг. Петровића, Архимандрита.
 - Тењи код Г. Елисеја Поповића, протопресв.
 - Шиду код Г. Максима Максимовића, протопрес.
- За Манастирје Фрушкогорске код Г. Герасима Новаковића, зеклет. Ст. Шиш.

- Србију код Г. Јована Мијоковића, Секрет.
- Илирију код Г. Евт. Поповића, учит. Трст.
- Далмацију код Г. Стефана Дамјановића, учитеља Фјумск.

У Новомсаду 18. јунија 1823.

Георгиј Магарашевић,
Професор

Објављеније је било познато знатном и незаобилазном историчару Матице српске Живану Милисавцу, чијом је несумњивом бригом објављено 1950. и фототипски, додуше знатно смањено. Недавно је на њега скренуо пажњу и Иван Негришорац текстом: „У сусрет обележавању два века излажења *Лейџојиса Матџице срџске*. Културни феномен” (*Култура*, додатак *Вечерњих новосџи*, уторак, 7. новембар, 2023, 22). Уочи обележавања двестагодишњице *Лейџојиса*, Матица српска је, уз фототипско издање прве частице, штампала и текст *Објављенија (Лейџојис Матџице срџске: Објављеније и Прва часџица*, приредио и поговор написао Иван Негришорац, Нови Сад, Матица српска 2023).

Георгије Магарашевић није 1823. покренуо *Лейџојис*. О томе је 1824, у његовој првој частици, у *Предсловију*, рекао да се није „могао због неки обстојатељства за годину 1824. започети”. *Предсловије* је датирао у Новом Саду 1. маја, а већ 12. маја 1824. датиран је у Будиму *имџриматџум* (одобрење) за штампу цензора књига Антонија Гумара. Судећи по та два датума, *Лейџојис* је могао бити одштампан за летњи пештански вашар, а није. На коричном наслову стоји да је за 1825. и име: „Георгије Магарашевић”, а на насловној страници: „издана Георгијем Магарашевићем”, а испод тога, нешто ситније, и „Иждивенијем Господара Константина Каулици Књигопродавца Новосадскога”. На четвртој страници корица стоји текст: „Код Констант. Каулициј у Новомсаду”, испред чега недостају речи: „Продаје се.” Нејасно је ко је био већински издавач *Лейџојиса*, Магарашевић или Каулиције, а могли су издавачи бити и обојица. Морало би бити извесно да Магарашевић није одустајао од покретања *Лейџојиса* најављеног претходне године. Можда није имао новаца, односно јавило му се мало уписаних претплатника. Могућно је да га је и искуство у објављивању повелике *Истџорије најважнији џолиџички евроџејски џрикљученија оџи Вијенскоџ мира 1809. го 1821. џод*. у Бечу, у печатњи Мехитаристичкој, 1823. удаљио од издаваштва (Вук је истрајао у објављивању књига). Дакако, могао је имати и још неки разлог да потражи саиздавача. Потражио га је и нашао у Каулицију.

Лейџојис није кренуо октобра 1823, а за штампу је припремљен нови пре 1. маја 1824. без *Месјаџослова*, као часопис, како је остварен два свескама. Из преписке Магарашевића и Вука извесно је да новосадски професор није имао лепо мишљење о Каулицију, а није му се одустајало од покретања часописа. Није му било куда и нашао је заједнички језик са књијаром. Уз већ одштампане табакџе додао је табак календара, допунио насловну страницу и последњу страницу корица. Уступак Каулицију донео је књијару невоље. Архиепископ Стефан Стратимирић учинио је да због календара *Лейџојис* буде заплешен. Каулициј је 1825. објавио две свеске као часопис и био пословно незадовољан.

Сасвим је могућно да је прва свеска *Лейџојиса* припремљена за штампу 1823. и одштампана годину дана касније. Табак *Месјаџослова* нема сигнатуру следећих табакџа, нити је пагиниран да чини целину. Штампан је касније допуњен у две боје, по свој прилици, за октобар. Штампане часописа није могло доносити озбиљнији приход и на то је морао указивати Каулиције. Ваљало је потражити и наћи сигурност. Већ 1826, уочи Светог Саве, уложили су пештански трговци и Јован Хацић будућој Матици српској по 100 форинти у хартијама, односно 40 у сребру, да овековече *Лейџојис*. Нису оманули.